

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Hej!

Detta är mitt sista "Ordförande har ordet". Jag blev ordförande för Sällskapet Blomstervännerna 2016 efter det att dåvarande ordförande Ulf Svensson hastigt gått bort. Så beslutet att jag skulle bli den nya ordföranden var både snabbt och omtumlande. Jag har nu varit ordförande i sex år, och jag förstår inte var tiden har tagit vägen, men nu är det dags att lämna över stafettpippen till någon annan.

Jag måste därför återigen uppmana alla blomstervänner att höra av sig om ni kan tänka er att sitta i styrelsen eller ta över ordförandeposten. Ni mailar till ordforande@sallskapetblomstervannerna.se och uppger namn och telefonnummer. Ni kan också ringa mig på tel. 0722-441562.

Alla små föreningar har, precis som vår, svårt att överleva i dessa "digitala" tider men vi har kämpat på. Tyvärr är det svårt att hitta yngre personer som vill engagera sig i föreningslivet. Många unga är idag mycket stressade och använder hellre internet för att söka kunskap än att gå med i en förening. Förhoppningsvis kommer dock även den yngre generationen att inse glädjen i att träffa andra växtintresserade, lyssna på föredrag, åka på utflykter, byta växter/fröer och (genom att göra gemensamma beställningar) kunna köpa växter och trädgårdsprylar billigt mm.

Årsmötet nästa år, den 15 mars vill jag gärna uppmana er att gå på. Det kommer vara många viktiga frågor som ska behandlas. Det gäller framförallt framtiden för föreningen och i värsta fall om den ska läggas ner. Vi måste göra förändringar då vi har större utgifter än inkomster, så utan förändringar kommer föreningen inte klara sig mer än max två år till. Men detta måste gå att lösa! För om det är något jag lärt mig om Blomstervännerna så är det att de är positiva, engagerade och inte ger upp i första taget :)

Vi trodde ju att pandemin skulle vara över nu men den nya omikronvarianten ställer till det. Vi avvaktar därför med föredragen i januari och februari. Detta så att vi med säkerhet vet om vi kan vara på Folkes eller om vi återigen måste ha digitala möten på Zoom. Vi kommer höra av oss hur det blir på hemsidan, Facebook och via mail.

Jag kanske kommer att sitta kvar i styrelsen om vi hittar en ny ordförande. Men om jag inte gör det får jag hjärtligen tacka för alla intressanta möten och diskussioner. Jag tycker att det är ni medlemmar som gör det värt allt arbete man lägger ner för att hålla föreningen igång. Ni är alla fantastiska :)

God Jul och Gott nytt år,

Beatrice

PROGRAM

Eftersom situationen med den nya omikronvarianten ser ut som den gör och vi inte vet om/när det kommer att införas nya restriktioner som påverkar möjligheten att hålla möten på plats, så avvaktar vi med att boka föredragshållare inför våren. Vi ber således om att få återkomma med innehåll och om det blir Folkes eller Zoom längre fram. Informationen kommer att läggas upp på vår hemsida, vår Facebook-sida samt mailas till dem som står på vår maillista.

Eftersom vi inte har varit i kontakt med några föredragshållare kan vi inte ens med säkerhet säga vilka datum som kommer att gälla, men en riktpunkt kan vara följande:

Tisdagen den 25 januari kl. 19.00

Meddelas senare

Tisdagen den 22 februari kl. 19.00

Meddelas senare

Tisdagen den 15 mars kl. 18.00

Årsmöte

Eftersom information samt inbjudan med länkar till eventuella Zoom-föredrag skickas ut till dem som finns med på vår maillista vill vi återigen påminna om att det är viktigt att du, om du inte vill missa något, ser till att vi har din aktuella e-postadress. Har du inte tidigare uppgivit den eller är osäker på om du har gjort det, alternativt har bytt adress, skickar du dina uppgifter till oss på medlem@sallskapetblomstervannerna.se.

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE

Datum: Tisdagen den 15 mars kl. 18.00

Plats: Folkes, Sjödalsstorget 1, Huddinge centrum

Dagordning

1. Sammanträdets öppnande och godkännande av dagordningen
2. Val av ordförande för årsmötet
3. Val av protokollförande för årsmötet
4. Val av justeringsmän tillika rösträknare
5. Fråga om årsmötet anses behörigen utlyst
6. Fastställande av röstlängd
7. Styrelsens verksamhetsberättelse
8. Revisionsberättelse
9. Fastställande av balans- samt vinst- och förlusträkning
10. Beviljande av ansvarsfrihet för det gångna året för styrelsen
11. Styrelsens förslag till budget för 2022
12. Styrelsens förslag till årsavgift för 2023
13. Val av ordförande
14. Val av styrelse
15. Val av revisor
16. Val av valberedning
17. Behandling av inkomna motioner
18. Övriga frågor
19. Avslutning

BESTÄLLNING AV FRÖER FRÅN FRÖLISTAN

Nu har ni äntligen den senaste frölistan i händerna och vi hoppas att ni ska hitta mycket intressant som väcker odlingslustan i er. Som alltid framför vi vårt varmaste tack till er frögivare som gör det möjligt för oss att fortsätta att erbjuda denna fantastiska möjlighet att köpa nya, härliga växter med "odlargaranti". Vi har flera gånger fått höra på mässor och vid andra tillfällen att det är så roligt att handla fröer från Blomstervännerna eftersom det alltid är så bra grobarhet hos dessa. Detta gör oss både glada och stolta att höra och det är helt och hållet er frögivares, och det enorma arbete ni lägger ned varje år, förtjänst. Som vanligt vill vi premiera er för ert engagemang och ni får därför som brukligt beställa gratis fröpåsar (se nedan).

Beställning kan ske direkt på betalningsavin/i samband med internetbetalningen eller, om beställningen är stor, via mail eller brev till:

Ulla-Britt Nyberg
Gurkvägen 19
178 90 Ekerö
E-post: froer@sallskapetblomstervannerna.se

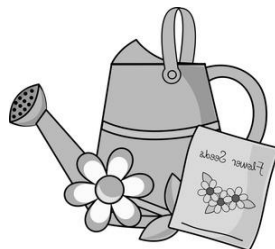
Då det varierar mycket hur många portioner det finns av olika fröer och vissa fröer dessutom är väldigt populära är det bra att uppge alternativ till sina förstahandsval.

Priset per fröpåse är 10 kr för nya fröer och 5 kr för gamla fröer.
Alla tomatfröer kostar 10 kr/påse.
Paketpris: 10 nya för 70 kr / 10 gamla för 35 kr

Frögivare får beställa lika många fröpåsar gratis som de själva har bidragit med (dock max 20 st).

Betalning görs till pg. 34 55 30-0

Frögruppen börjar leverera beställningarna så snart de kommer in och gör det då efter den ordning betalning för beställningen är gjord.

FRÖLISTAN 2021

av Beatrice B Johansson

Det har kommit in många fina fröer i år. Här är några av mina och Ulla-Britts favoriter.

Bollviva (*Primula denticulata*)

Bollvivan bildar små rosetter av blad och blommor med mängder av små blommor, samlade i bollar tidigt på våren. Den trivs i soligt eller halvskuggigt läge i väl-dränerad jord. Bollvivan finns i många olika färger, från ljust lila, starkt rosa till vita, alla med ett litet gult märke i mitten. Höjd ca 20-25 cm. Detta är en mycket dekorativ blomma.

Fingerborgsblomma (*Digitalis purpurea* "Dalmatian white")

Detta är 2-årig växt med en utbredd, stor och kraftig bladrosett och långa, stabila blomstänglar. Den har vita klockblommor med purpurröd teckning i svalget. Växten frösår sig lätt, så det är lätt att tro att den är flerårig. Den trivs i halvskuggiga lägen i näringsrik jord. Tål lätt torka men trivs inte i blöt jord. Hela växten är giftig

Indiskt fotblad (*Podophyllum hexandrum*)

Indiskt fotblad trivs bäst i lätt skuggigt, fuktigt läge. Bladen ser ut som parasoll när de rosavita blommorna slår ut på våren i maj-juni. På hösten utvecklas stora, knallröda frukter som är mycket speciella. Den är härdig i större delen av landet och blir ca 50 cm hög.

Kashmirkobrakalla (*Arisaema jacquementii*)

Kobrakalla är en vacker art från en botanisk expedition. Den trivs bäst på woodland och i skugga-halvsol. I juni-juli blommar den med limegula eller vinröda blommor. Den blir ca 50 cm hög.

Mörkt ormskäg (Ophiopogon planiscapus)

Ormskägget har mycket mörka smala blad, blommar i augusti-september med ljuslila, liljekonvaljlikande blommor och får på hösten mörkblå, dekorativa bär. Den blir ca 15-25 cm hög. Den trivs bäst på en varm, skyddad plats i väl-dränerad, kalkfattig jord. Den kan planteras både i rabatt och i kruka. Kan övervintra i gynnsamt läge men bör täckas om den odlas i kruka. Växer långsamt.

Nässelklocka (*Campanula trachelium*)

Nässelklocka är en flerårig ört som blir 40–100 cm. Stjälken är upprätt, oförgrenad, vasst kantig, ofta rödaktig och styvhårig. Nässelklockans blad är strödda, dubbelsågade och påminner om nässlans blad. Blomman liknar klockor och är till en början upprätt och till slut något hängande, klockan blir 25-45 mm lång. Den växer i lundar, lundsnår, hassellundar, lövängar. Blommar i juli- augusti.

Porslinsklocka (*Codonopsis clematidea*)

Porslinsklocka har ett buskigt, något klängande växtsätt och den blommar under sommaren med vitblå klockor. Klockorna har en vackert tecknad insida. Den tycker om fuktighetshållande, väl-dränerad jord och sol till lätt skugga. Den är troligen hårdig i hela landet om jorden är väl-dränerad. Den blir ca 50 cm hög.

Praktklocka (*Platycodon grandiflorus*)

Praktklocka är en perenn växt med stora, blåa, rosa eller vita öppna klockor och gråblå blad. Det finns även dubbelblommande. Det är viktigt med regelbunden vattning, växten ska helst inte torka ut. Placeras ljusst men inte i stark sol. Praktklockan kommer ursprungligen från Kina, Japan och Manchuriet. Den blir ca 50 cm hög.

Rynkolvon (*Viburnum rhytidophyllum*)

Rynkolvon är en stor buske som blir 3-4 m hög, och lika bred. Blommar med cremevita blommor i maj-juni, som sedan övergår till röd-svarta frukter. Busken har ett lite ovanligt utseende med sina rynkigt, håriga blad året om, vilket gör att den är fin under hela säsongen. Den är lämplig som solitär och trivs i näringsrik, fuktig jord på en vindskyddad plats.

Skuggviolruta (*Thalictrum rochebrunianum*)

Skuggviolruta är en dekorativ, gracil perenn som blommar rikligt med ljusst lila skira blommor i luftiga samlingar på höga stänglar. Den blommar i juli-augusti och är ca 150 cm. Den trivs i sol till halvskugga i väl-dränerad, lätt fuktig jord. Den passar bra i rabatter med sina vackert skira blad. Den bör helst stå intill buskar eller annat som ger naturligt stöd.

Stor sandlilja (*Anthericum liliago*)

Stor sandlilja är en art i familjen agaveväxter. Det är en flerårig ört med krypande jordstam. Den förekommer i stora delar av Europa, österut till Turkiet. Den föredrar varma växtplatser och växer på torr sandig mark. Den har ett ståligt, rakt växtsätt till skillnad från den lilla sandliljan som är något hängande. Den odlas med fördel som trädgårdsväxt. Den blir ca 70 cm.

Vårärt (*Athyrus vernus*)

Detta är en ärt som trivs bäst på en solig plats i väl-dränerad, näringsrik jord. Den är tålig mot bl.a. torka. Den blommar vackert tidigt på våren med ärtliknande rosa-lila eller rosa-vita blommor på höga stänglar. Bildar med tiden en kompakt rugge. Rensa gärna bort visset material allt eftersom. Den är fin även som snittblomma. Blir ca 40 cm hög.

Tomat "Balcony yellow" (*Solanum lycopersicum*)

Detta är en dvärgbusktomat. Gemensamt för dessa är att de är väldigt låga, mer eller mindre kompakta sorter som ger frukt tidigt, oftast före högväxande tomatersorter. Den behöver inte bindas upp eller tjuvas, dock bra att stötta med en pinne. Den ger många gula körsbärsliknande tomater och är perfekt för balkong och uteplats. Den blir 30-40 cm hög.

Tomat "Brad's atom grape" (*Solanum lycopersicum*)

En fantastiskt vacker tomat, mörkgrönbrun med orangea inslag. Insidan är grön med röd rodnad. Den är avlång och har ca 4-5 cm långa frukter. Högväxande så den bör bindas upp och tjuvas (ta bort sidskotten). Smaken är frisk och söt. Är mycket dekorativ i sallader.

Tomat "Malakiatoy shkatulka malachite box" (*Solanum lycopersicum*)

En tomat med ett mycket långt namn. Den är en mycket stor bifftomat som har en vacker grön färg (som stenen malakit). Tomaten på bilden är lite övermogen. Den är högväxande och bör tjuvas.

Tomat "Pärontomat" (*Solanum lycopersicum*)

Detta är ett kulturarv från tidigt 1800-tal. Det blir massor av gula, 4-5 cm långa, päronformade, söta, goda tomater. Den kan nästan ätas som godis. Den är högväxande och lämplig för växthus och varma utelägen. Vattna, gödsla och skörda regelbundet. Sidokotten ska tjuvas

Tomat "Russian queen" (*Solanum lycopersicum*)

Ytterligare en mycket vacker tomat, mörkorange med ljusa strimmor. Ljust orange inuti. Detta är en högväxande stor biffomat. Smakar mycket gott. Användbar till det mesta i matlagning.

Chilipeppar "Lemondrops" (*Capsicum annuum*)

En peruansk chilisort som har små, smala frukter som smakar intensiv och varm citrus. En produktiv och kraftig växt. Ju mindre och spetsigare frukter desto hetare. I slutet av augusti kan plantan toppas så att den koncentrerar sin kraft på frukterna istället för att skjuta nya grenar. Tänk på att frön och vita hinnor är mycket starka! Gnugga inte ögon utan att först tvätta händerna ordentligt.

Paprika "Alma" (*Capsicum annuum*)

Den ungerska Alma-paprikan har en form som påminner om en tomat. Den är lämplig att odla inomhus och producerar rikligt med frukter och mycket frön. Frukterna blir först gula, därefter orangea och röda. Paprikorna har ett tjockt skinn med tjocka fruktväggar och är bra för rostning, inläggning, ugnsgatiner och fyllning. Smaken är söt och saftig med en mild men ändå märkbar hetta. Plantan blir ca 45 cm hög.

JULENS KRYDDOR OCH FRUKTER

av Caisa Carneheim

Julbordet bjuder på mycket gott från växtriket. Vi frossar i torkade exotiska växter som dadlar och fikon. Lite mer inhemska frukter är äpplena, t.ex. Ingrid Marie, som vi har plockat och förvarat i tidningspapper för att ta fram till filmstunden framför TV:n. Kanske har vi gjort lite gelé av rönnbär eller röda vinbär. Kryddorna som ger maten det som vi förknippar med jul är många: ingefära, kanel, stjärnanis, pomerans, kryddpeppar, kryddnejlika, dill, saffran och lagerblad. Och vad vore väl julen om man inte hade värkt fram några av dessa i sin trädgård.

Fikon (*Ficus carica*)

Fikon blir vid Medelhavet stora träd och buskar som växer nästan som ogräs. Hos oss kan de överleva på friland och ge frukt även om rådjur och gnagare tycker bra om dem. Om man vill få mycket frukt ska rötterna ha det lite trångt, t.ex. i en kruka. Det finns ca 1000 olika arter där inte alls så många är hårdiga

här. Här bör vi odla självfertila sorter som Adriafigon som är partenokarpa, dvs. bildar frukt utan befruktning/pollinering. Sorter som vi odlar här är t.ex. 'Bornholm' och 'Brown Turkey'. 'Albaniens snöiga berg', är lite hårdigare och har överlevt ett tag i zon 5. Ytterligare en hårdig sort är 'King'. Jag brukar få två skördar per år, en på våren och en på hösten. Jag tar in plantorna över vintern. De tappar bladen och därmed behöver de inte förvaras ljus och behöver minimalt med vatten. På våren tar man fram dem i ljuset igen så att de börjar de sätta små fruktanlag på stammen.

Ingefära (*Zingiber officinale*)

Man använder roten, rihzomerna, av ingefärsväxten som krydda och även för förökning. Den kan användas rå och torkad riven. Det finns ca 40 arter och många sorter. De får i allmänhet vackra blommor av skilda utseenden. *Cautleya gracilis* är en hårdig sort som trivs i woodland-liknande miljöer, dvs. inte alltför soligt men varmt. Den får ljusgula vackra blommor. *Hedychium forrestii* odlas mest för sina vackra väldoftande blommor även på friland.

Roscoeae cauleiodes är en kinesisk art som är lättast att få tag på. Vilken art man hittar i grönsaksdisken vet jag inte men man kan testa att blötlägga roten och sedan plantera den horisontellt i en vid kruka på våren.

Dill (*Anethum graveolens*)

Dillen är en växt som är ett måste till gravlaxen och gravlaxsåsen. Men den är lite kinkig att odla. Bäst går det där man inte alls hade tänkt sig den. Jag hade en hel odlingsbädd full med självsådd dill i somras, som dessutom kom igen framåt hösten. Den kan också bredsås i rabatt bland perenner. Den kan med fördel vintersås på mullrik fuktig jord för att komma upp tidigt på våren. Den gror redan vid 5 grader men inte bra när det är för varmt och den behöver kontinuerlig fukt t.ex. under en fiberduk. Dillkronorna används ju till kräftorna, så de som har kräftor till julbordet kan njuta dill från frysen (Utö värdshus julbord har haft det när jag varit där).

Lagerblad (*Laurus nobilis*)

Lagerblad blir vid Medelhavet stora träd men kan odlas i kruka på våra breddgrader. Det behövs ju inte så många blad för årsförbrukningen så en liten planta räcker bra. Bladen används som karakteristisk krydda och *nobilis* (som betyder ädel) i namnet indikerar att den är mycket eftertraktad och välfungerande i många maträtter. Den är städsegrön och bör därför förvaras ljus och svalt under vintern. Tyvärr drar den också till sig ull- och sköldlöss under vintern, så hos mig har den fått gå hädan efter många försök med såplösningsbesprutning. Men eftersom man kan torka bladen så kan den ändå räcka mycket länge.

Saffran (*Crocus sativus*)

Saffran är pistillerna från saffranskrokus – det är pistillens långa röda karakteristiska tredelade stift som används. Dessa plockas och torkas för att användas i matlagning. Men det går åt många knölar till ett Lussekattsbak, 75 stycken för 0,5 gram. Saffranskrokus går att odla hos oss i bra lägen, väl-dränerat och varmt. Den blommar på hösten i oktober och vill gärna ha kalkrik, genomsläpplig jord. Knölar planteras på hösten ganska djupt. De skall ha rikligt med vatten på våren och på hösten men torka upp under sommaren då den har viloperiod och skall bakas i värmen. Man förökar dem med sidoknölar eftersom blomman är steril.

VINTERBLOM

av Annika Runnerstam

Under vintern kan vi glädjas åt växternas vintersiluetter och åt de vintergröna växterna men blomsterprakt är inte direkt något man förknippar med vintermånaderna. Det finns trots allt några ljuspunkter: det finns faktiskt en hel del vinterblommande växter och dessutom finns det väldigt många växter som har vackra fröställningar som kan användas som alternativ eller komplement till snittblommor.

De tidigblommande buskarna och lökväxterna spelar en livsavgörande roll för bin, humlor och andra insekter. I mars vaknar humledrottningarna och behöver näring efter den långa vintern. De tidigblommande lökarna och buskarna är då en viktig näringskälla.

På bilden blommar en digitalis i snön, även vissa rosor kan blomma långt in i november. Dessa räknas inte riktigt till vinterblommande eftersom det mer rör sig om efterslänrare

Julros

Den mest kända vinterblommaren är antagligen julrosen. Den vita julrosen (*Helleborus niger*) är tidigast – den börjar blomma redan i november och blommor sen ända fram till april. Det finns många släktingar som också blommor tidigt. Stamjulrosen (*H. argutifolius*) är lite högre, har gröna blommor som slår ut i februari. En bra art är *H. x nigercors* som är en korsning mellan *H. niger* och *H. argutifolius* och blommor från december. Den är låg, har bladen från *H. argutifolius* och stora öppna vita blommor. *H. purpuracens* är också tidig – blommor från december. Den har rosa/purpurfärgade skålformade blommor.

Kejsarolvon

Kejsarolvon (*Viburnum farreri*) blommar på bar kvist i december-april (beroende på läge och väder). Blommorna är små, väldoftande, rosa och vita i öppna klasar. Bladen har tydlig ådring som påminner om rynkolvon (*V. rhytidophyllum*).

Hybridkejsarolvon

Hybridkejsarolvonet (*Viburnum x bodnantense*) har fantastiskt vackra och doftande blommor och fina höstfärger. Den sätter sina knoppar på senhösten och vissa blommor slår ut redan i november. Kan blomma till och från under hela vintern beroende på vädret. Den är hårdig till zon 3 men bör placeras skyddat för att ge en rik blomning.

Trollhassel

Trollhassel (*Hamamelis*) blommar på bar kvist redan i februari-mars. Blommorna är doftande och det finns sorter med antingen gula eller gulröda blommor. Höstfärgen är lysande gulorange.

Körbärskornell

Körbärskornellen (*Cornus mas*) är en buske eller litet träd med mycket tidig blomning, redan i slutet av februari, med skyar av gula blommor på bar kvist. Den har fin rödbrun höstfärg och röda frukter på hösten.

Tibast

Tibast (*Daphne mezereum*) är en lövfällande liten buske. Den blommar tidigt på våren på bar kvist. Blommorna är vanligtvis rosa eller ljuslila och har en stark, behaglig doft, ungefär som narciss. Frukten är ett ganska stort klarrött bär. Hela växten är giftig. Den kan förekomma förvildad i kalkrika marker i södra Sverige.

Vinterjasmin

Jasmin ska inte blandas ihop med schersmin – det är helt olika släkten. Vinterjasmin (*Jasminum nudiflorum*) blommar med små fina månskensgula blommor redan i december om vädret är lite mildare och den kan sen blomma ända fram till april. Under hösten faller löven av men den ser tack vare sina gröna grenar aldrig kal eller tråkig ut.

Forsythia

Tidiga sorter av Forsythia (*Forsythia*) kan börja blomma redan i mars i gynnsamma lägen. Den blommar överdådigt i lysande gyllengult på bar kvist. Blommorna sitter ibland så tätt att grenarna ser ut att vara täckta med blommor.

Sälg

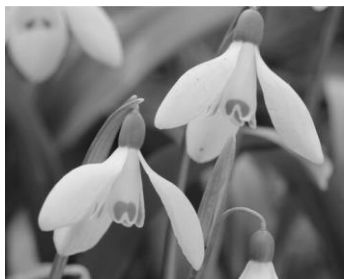
Sälg (*Salix caprea*) är en stor buske eller ett mindre träd. Den får vackra videkissar tidigt på våren som sen slår ut med gula ståndarknappar i april. Sälg är en viktig biväxt.

Snöklocka

Snöklocka (*Leucojum vernum*) eller klosterlilja som den också kallas blommar i mars-april. Den är 15-20 cm hög och har lite större blommor än snödroppen. Den är lättodlad och sprider sig lätt så att den bildar stora mattor. I södra Sverige finns den förvildad. Snöklockan är en lökväxt.

Snödroppe

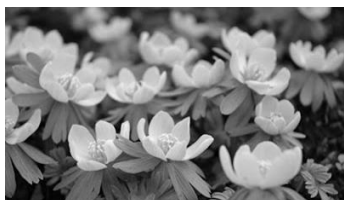
Snödroppen (*Galanthus nivalis*) är oftast de första blommorna som visar sig på våren. Snödroppen blir 10–15 cm hög och blommar under perioden februari till april. Blomman är vit med sex kronblad. De tre yttre kronbladen är större än de tre inre. De inre har vardera en grön fläck. Snödroppen är en lökväxt, och lökarna liksom växten i övrigt är giftig.

Krokus

Krokusläktet (*Crocus*) innehåller många arter. Den art som blommar tidigt är vårkrokus (*C. vernalis*). Den är en liten knölväxt. Blomman är ofta skålformad, 2-5 cm lång och den kan ha många olika färger. De tidigaste arterna blommar i början av mars. Det finns också höstkrokus och saffranskrokus som blommar under hösten.

Vintergäck

Den gulblommande vintergäcken (*Eranthis hyemalis*) är tillsammans med julros och snödroppa den allra tidigaste att blomma. De tittar upp genom snön redan i februari. Den sprider sig gärna i stora mattor i bar jord men inte i gräs. Vintergäck är en lökväxt.

Vår- och snöiris

Våririsen (*Iris reticulata*) blommar mycket tidigt, redan i slutet av februari till början av mars i södra Sverige beroende på hur vintern är. Den är en lågväxande lökväxt med stora blå blommor med vita ränder och gul fläck.

Snöirisen (*I. histrioides*) blommar sitt namn till trots något senare än våririsen.

Den är 10-15 cm hög och blommar med mellan blå till mörkblå blommor beroende på sort.

Ljusblomma

Ljusblomman (*Colchicum bulbocodium*) är en lökväxt som blommar i mars. Den liknar vårblomande krokus men är ett eget släkte. Den är däremot släkt med de höstblomande tidlösorna som blommar sent på hösten. Blomman sitter på löken nästan utan stjälk och blir ca 10 cm hög. Den blommar utan blad, de smalt lansettlika bladen kommer först efter blomningen.

Fröställningar

Det är som ni säkert vet bra att vänta med att klippa ned perennerna till på våren. Fröställningarna ger mat och skydd till småfåglar och andra djur och skyddar mot kylan. Många är också väldigt dekorativa och kan användas till att göra buketter, som komplement och stöd till levande blommor i diverse blomsterarrangemang och till att göra kransar. I 'buketten' finns fröställningar från bronsrodgesia, montbretia, anisisop och kransveronika.

Floristen Kristina Öhman på Valdemarsudde gör otroligt fina blomsterarrangemang och är skicklig på att använda det som finns i trädgården efter säsong i sina arrangemang så besök gärna museet vintertid för att få inspiration.

FAVORIT I REPRIS: JULENS BLOMMA NR 1 – JULSTJÄRNAN

av Beatrice B. Johansson

Ursprungligen publicerad i nr. 2015:3-4

Julstjärna (*Euphorbia pulcherrima*) är en art i familjen törelväxter som förekommer naturligt i Mexiko. I vilt tillstånd är julstjärnan en buske som kan bli flera meter hög. Dess artnamn *pulcherrima* betyder "mycket vacker" / "vackrast". Enligt aztekernas tro fick den sin karaktäristiska röda färg när en gudinnas blod droppade ned på dess blad. De färgglada bladen på en julstjärna, som liknar en blomma, är i själva verket s.k. högblad som lockar insekter till blommorna för att pollinera dem. De verkliga blommorna är små, gula knappar som sitter i julstjärnans mitt. Julstjärnan kallas ibland felaktigt julros.

I slutet av 1820-talet introducerade Joel Roberts Poinsett växten i USA. Det är därför den i USA kallas "Poinsettia". Från USA kom den senare till Europa. Tysken Paul Ecke, som emigrerat till Kalifornien, började i början av 1900-talet att sälja julstjärnor som snittblommor vid juletid. Efter en tid började han också att odla dem i kruka. Han förädlade och förbättrade dem och kan nog påstås vara den nutida julstjärnans upphovsman.

I Sverige finns cirka trettio olika sorter. Förutom den klassiskt röda färgen finns det sorter som går i toner från aprikos till ljusrosa, från crème till vitt, med prickiga eller randiga blombblad, eller färgade på konstgjord väg. Det finns även nya former med spetsiga, runda eller ekladsuddiga blad. Förutom de vanliga storlekarna på julstjärnor som varierar från standarden på 30 cm, till mellan- och minisorter kan man även hitta julstjärnor på hög stam, som buske eller träd.

Totalt säljs cirka 9 miljoner julstjärnor i Sverige varje år. 60-70 % av försäljningen sker kring första advent, men julstjärnans säsong sträcker sig från mitten av november till strax efter jul.

Skötsel

Julstjärnan är en tålig växt, som blommar i flera veckor. Kyla och drag är det värsta julstjärnan vet och den vanligaste orsaken till att växten tappar sina blad. Tänk därför på hur plantorna är placerade i butiken och köp aldrig exemplar som står utomhus eller nära ytterdörrar. Väl hemma vill julstjärnan stå dragfritt och ljusst, dock ej i direkt solljus. Temperaturen bör vara mellan 15 och 20 grader. Glöm inte att flytta julstjärnan, om den står på fönsterbrädan, innan du öppnar fönstret.

Torka är inte bra för julstjärnan, men motsatsen är ännu värre. Om den står med mycket vatten i krukans ruttnar rötterna, bladen gulnar och faller av. Även torka gör att bladen kan gulna och falla av men plantan återhämtar sig oftast när den får vatten (gärna fingervarmt).

Vanligtvis slänger vi våra julstjärnor så snart de vackra, färgstarka högbladen har fallit av. Men julstjärnor är perenna plantor som teoretiskt sett skulle kunna utveckla färgade högblad på nytt. I praktiken är detta dock ganska svårt och tidskrävande.

Att förnya sin julstjärna

Om din julstjärna är frisk och grön när helgerna är över, kan du spara den. Skär av stjärnorna och ett par blad under. Ställ krukans ljusst. Snart skjuter späda skott ut vid varje bladveck. Då är det dags att plantera om julstjärnan. När skotten går att hantera, kan du toppa dem, så blir din julstjärna ännu tätare. Över sommaren kan den stå ute på väl skyddad plats, håll jorden lätt fuktig – aldrig blöt. Ta in växten innan nätterna blir kalla.

Nu kommer det svåra – om du vill ha färg på växtens julstjärna, måste du se till att den får minst 12 timmars obruten natt under ett antal veckor. Enklast är att varje kväll ställa ner växten i en absolut tät svart plastsäck eller att ställa den i ett rum, där man på inga villkor får tända den minsta lilla lampen. Då förstörs hela "behandlingen". Varje dag ska den dock stå så ljusst som möjligt. När de översta bladen fått färg, kan du avbryta behandlingen. Nu har du lyckats få nya stjärnor i växten – du har odlat din egen julstjärna.

Lycka till och glöm inte att ta väl hand om din julstjärna så du får njuta av den länge.

INVASIVA FRÄMMANDE ARTER – JAPANSK HUMLE

FOR faktablad (<https://for.se/wp-content/uploads/2021/06/FOR-Infoblad-japanskhumle.pdf>)

Japansk humle kan växa över tio meter under en växtsäsong, vilket gör det möjligt för den att ta över stora områden och konkurrera ut inhemska vegetation på mycket kort tid. I Europa finns den än så länge endast etablerad i Frankrike, Ungern och Italien. I Sverige har den observerats i Uppland och Skåne efter att ha övervintrat i komposter. Den överlever normalt inte den svenska vintern men i takt med klimatförändringarna kan det snabbt förändras.

Ursprung

Japansk humle är en klättrväxt som ursprungligen kommer från östra Asien. Det sprids med frön som börjar gro tidigt på våren. Nya växter kan fortsätta att dyka upp under hela växtsäsongen och den fortsätter att växa så länge det finns solljus och fukt. Växten sprids främst genom oss människor, men även av djur och med hjälp av vind och vatten. Den fanns att köpa bland annat som frö innan den omfattades av EU:s förteckning av invasiva främmande växter. Plantan föredrar fuktig jord och sol, men kan växa i all sorts jord. I Frankrike upptäcktes växten 2004 och då hade den tagit över ett område på över 500 kvadratmeter längs floden Gard. Både hon- och hanplantor hittades.

Så känner du igen japansk humle

Japansk humle kan växa flera meter under en växtsäsong. Bara ett enskilt skott kan bli upp till 10 meter långt. Bladen sitter motsatt till varandra, är cirka 10 centimeter stora och har fem flikar. Bara de övre bladen kan ha tre flikar. Det finns hon- och hanplantor. Honplantornas blommor sitter i konformade kluster som hänger ner och de manliga blommorna förekommer i upprättblommiga stjälkar.

EU-listad

Japansk humle är listad på EU:s förteckning över invasiva främmande arter vilket innebär att du inte får ha den i din trädgård, dela med dig av frön eller sprida växtdelar. Om du hittar japansk humle i naturen – rapportera in det till Artportalen via www.invasivaarter.nu.

Varför ska den inte finnas i Sverige?

Japanska humle kan sprida sig och bädda in stora områden med öppen mark eller lågvegetation inklusive underliggande buskar och små träd. Växten växer snabbt under sommaren, klättrar upp och tar över allt i sin väg. Den bildar täta mattor som är flera meter djupa och blockerar ljuset för all växtlighet undertill. Den kan också slingra sig runt buskar och träd såpass att stam och grenar knäcks.

Effekter på den biologiska mångfalden

Japansk humle påverkar den biologiska mångfalden i naturen eftersom den sprider sig fort och inte ger utrymme för andra växter.

Effekter på samhället

Japansk humle kan vålla stora problem för lant- och skogsbruket om den etablerar sig i Sverige.

Effekter i din trädgård

Japansk humle kan fort bilda täta bestånd som då utkonkurrerar andra växter om plats och solljus.

Effekter på din hälsa

Håren på växten kan ge blåsor på huden när man handskas med den. Fritidsodlingens Riksorganisation rekommenderar att man använder handskar. Studier har visat att växtens pollen kan ge upphov till allergi. I Korea och Kina anses japansk humle vara en stor anledning till allergiproblem.

Så här utrotar du växten

Etablerade plantor kan dras eller grävas upp innan de blommar och sätter frö. Försök att få upp så mycket av rötterna som möjligt. En mindre effektiv metod är att beskära växten men eftersom den snabbt återhämtar sig krävs att arbetet görs upprepade gånger. *Var noga med att använda handskar som skydd eftersom håren på växten kan orsaka blåsor i huden.*

Hantering av växtmaterial

När plantan är uppgrävd kan den eldas upp på plats, alternativt ligga och torka i solen innan den läggs på komposten. Växtmaterial med frön ska eldas direkt på plats för att undvika spridning om det ej råder eldningsförbud. Växtmaterialet kan också läggas i sopsäckar som sluts ordentligt och sedan körs till den kommunala återvinningscentralen där det klassas som brännbart avfall, ej som trädgårdsavfall. Kontrollera först om återvinningscentralen tar emot växtmaterial med japansk humle. Alla gör inte det. Väl på anläggningen ska den läggas i specialcontainer enkom för farligt växtmaterial eller bland brännbart. Absolut ej på komposten!

Kemisk bekämpning

Japansk humle bör ej bekämpas med kemiska bekämpningsmedel.

Misstas för japansk humle

Den japanska humlen kan misstas för den vanliga humlen, *Humulus lupulus*. De är mycket lika. Det som skiljer dem åt är att vanlig humle överlever våra vintrar och att bladen vanligtvis har tre flikar i motsats till den japanska som oftast har fem.

Ersättningsväxter

Den inhemska humlen, *Humulus lupulus* är en bra ersättningsväxt. Även koreansk pipranka, *Aristolochia manshuriensis*, är ett vackert alternativ om man söker en starkväxande klätterväxt.

NYHETER FRÅN FOR

Bekämpningsmedel i ko- och höns gödsel

Fritidsodlingens Riksorganisation (FOR) har analyserat ett flertal organiska gödsel och påsjordar och konstaterat att i mer än hälften av de testade gödselmedlen finns rester av någon av bekämpningsmedlen amino-, och/eller klopyralid. Exempelvis hittades klopyralid i pelleterad ko- och höns gödsel som säljs i konsumentförpackningar. Däremot kunde inga bekämpningsmedelsrester detekteras i påsjordarna.

Amino- och klopyralid är ogräsmedel som används för att döda örtogräs i spannmål, vall och sockerbetsfält. De används inom hela EU och även i Sverige. Det senaste decenniet har det kommit flera rapporter från runtom i världen att djurgödsel och kompost varit kontaminerad av ämnena och orsakat skador på känsliga växter som tomat, paprika och bönor i fritidsodling.

Redan förra året konstaterade FOR att flera organiska gödselmedel som var baserade på vinass, en restprodukt från sockerframställning, var kontaminerade med bekämpningsmedlet klopyralid. Under våren har det fortsatt komma in rapporter till FOR från fritidsodlare som fått sina växter skadade där gödselmedel och påsjordar misstänkts. FOR bestämde därför att fortsätta undersökningen. Hittills har 30 produkter analyserats, 13 påsjordar och 17 gödselmedel. Alla produkter utom en är slumpmässigt inhandlade i olika trädgårdsbutiker under maj detta år.

Nio av sjutton analyserade växtnäringsprodukter innehöll rester av ogräsmedlet klopyralid och/eller aminopyralid. Koncentrationen i produkterna varierade mellan 12-800 µg/kg. Det är flera varumärken som varit kontaminerade och som varit baserat på olika sorters organisk råvara. Högst halter klopyralid uppmättes i två flytande växtnäringsprodukter *Green Future Organic Tomato Fertiliser* och *Neudorff Effekt Kryddnäring*, som båda innehåller sockerbetsextrakt, och i *Substral kogödsel*. Aminopyralid hittades i flytande *Algomin* och *Substral kogödsel*. Särskilt oroande är att mer än hälften av höns gödselprodukterna innehöll klopyralid och att åtminstone två av dessa produkter är baserad på höns gödsel från svenska gårdar. I de undersökta påsjordarna kunde inga bekämpningsmedelsrester detekteras.

FOR kommer fortsätta att analysera fler prover under hösten och då ingår även stallgödsel från svenska gårdar som misstänkts orsaka skada i två koloniområden.

Växtnäring

Produkt	Produkttyp	Råvara (växtnäring)	Märkning	Analys		Kommentar
				Aminopyralid	Klopyralid	
Algomin	Flytande växtnäring	Alger, majstärkelse	KRAV	155 µg/kg	ED	Inga skador uppmär på årtor som gödslats med produkten i odlingsförsök (Algomin, september 2021)
Neudorff Effekt trädgårdsgödnings	Pelletterad växtnäring	Animaliska biprodukter, vegetabiliska ämnen från livsmedel och foderindustrin	KRAV	ED	125 µg/kg	
Solabiol Tomatgödsel	Pelletterad växtnäring	Animaliskt ursprung, kompost av vegetabiliskt ursprung (presskaka, frukt-massa)	EU Ekologisk	ED	ED	
Hasselfors Garden Gödsel för frukt och bär	Pelletterad växtnäring	Torkade restprodukter från växt och djurriket (tång, kakao, vinass, melass, benmjöl, tångmjöl)	KRAV	ED	ED	
Plantagen Kogödsel	Naturgödsel	Torv, kogödsel, hönsnödsel	Nej	ED	ED	
Substral Grönsaksnödsel	Pelletterad växtnäring	Vegetabiliska råvaror (melass, vinass, maltgrodor)	KRAV	ED	ED	
Substral Hönsnödsel	Pelletterad växtnäring	Hönsnödsel	Nej	ED	12 µg/kg	
Substral Kogödsel	Pelletterad växtnäring	Torkad Kogödsel	KRAV	172 µg/kg	447 µg/kg	
Stroler Tomatgödsel	Pelletterad växtnäring	Animaliskt ursprung (fjäder, ben, köttmjöl) samt kompost av vegetabiliskt ursprung	EU Ekologisk	ED	26 µg/kg	
Neudorff Effekt Kryddnäring	Flytande växtnäring	Socketbetsextrakt	KRAV	ED	667 µg/kg	
Green Future Organic Tomato Fertiliser	Flytande växtnäring	Sjögräs och vegetabilisk råvara	Nej	ED	800 µg/kg	
Hasselfors Garden hönsnödsel	Pelletterad växtnäring	Hönsnödsel	Nej	ED	102 µg/kg	
Rönlunda Hönsnödsel	Pelletterad växtnäring	Hönsnödsel	Nej	ED	ED	
Emmaljunga Hönsnödsel	Pelletterad växtnäring	Hönsnödsel	Nej	ED	96,2 µg/kg	
Södra Årshults Torv Hönsnödsel	Pelletterad växtnäring	Hönsnödsel	Nej	ED	ED	
Fagerhultstorv AB, Komposterad kogödsel 80%	Naturgödsel	Kogödsel	Nej	ED	ED	
Engeltorp, Kogödsel 40%	Naturgödsel	Kogödsel	Nej	ED	ED	

* Ej slumpmässigt utvald
ED = Ej detekterat

Jordprodukter

Produkt	Produkttyp	Märkning	Analys	
			Aminopyralid	Klopyralid
Blomsterlandet Tomatjord PRO	Planteringsjord	KRAV	ED	ED
Emmaljunga Exklusiv Plantjord för ekologisk odling	Planteringsjord	KRAV	ED	ED
Engeltorp Planteringsjord	Planteringsjord	Nej	ED	ED
Gardol Planteringsjord	Planteringsjord	Nej	ED	ED
Hasselfors Garden Naturgödselad såjord	Såjord	KRAV	ED	ED
Hasselfors Garden P-Jord	Planteringsjord	Nej	ED	ED
ICA Garden Blomjord	Planteringsjord	KRAV	ED	ED
Plantagen Premiumjord	Planteringsjord	Nej	ED	ED
Simontorp Blomjord	Planteringsjord	KRAV	ED	ED
Simontorp Såjord med perlite	Såjord	KRAV	ED	ED
Södra Årshults Torv Grönsaksjord	Planteringsjord	KRAV	ED	ED
Ånglamark Blomjord	Planteringsjord	KRAV	ED	ED
Ånglamark Såjord	Såjord	KRAV	ED	ED

ED = Ej detekterat

KRÄMIGA VITA BÖNOR MED VINTERNS ROTFRUKTER

Ingredienser (4 portioner)

300 g jordärtskocka
300 g morot
300 g palsternacka
300 g blomkål
½ citron, finrivet skal (endast det gula)

Krämiga bönor

400 g kokta stora vita bönor, avsköljda
2 dl crème fraîche
1 gul lök, finhackad
1 dl vatten
1 mask rapsolja
1 msk grönsaksfond eller 1 buljongtärning
1 tsk pressad citronsaft
salt och svartpeppar
färska örter att garnera med

Gör så här

- Sätt ugnen på 225°.
- Skrubba rotfrukterna och skär i jämnstora bitar. Plocka blomkålen i buketter.
- Vänd runt allt med olja på en plåt med bakplåtspapper.
- Salta och rosta mitt i ugnen 30–35 min.

Krämiga bönor

- Fräs löken i olja.
- Häll i vatten och fond och låt småputtra tills löken är mjuk.
- Rör ner crème fraîche och bönorna.
- Smaka av med salt, peppar och citronsaft.

- Riv över lite citronskal på grönsakerna och servera med bönor.
- Garnera med örter.

Recept av Filip Poon från coop.se/recept.

DETTA HÄNDER I VINTER

Den mesta programverksamheten ligger p.g.a. rådande situation helt nere. Även planlagda aktiviteter kan komma att ställas in med kort varsel varför man noga bör kontrollera läget på respektive hemsida.

BERGIANSKA
TRÄDGÅRDEN

Onsdagen den 26 januari kl. 13.00–14.00

Växterna och elden

Områden med Medelhavsklimat karakteriseras av långa, torra och heta sommarmånader då skogsbränder lätt uppstår och skapar en dynamik i vegetationen. Växtarter i dessa områden har utvecklat olika strategier för att överleva bränder. Många av dem är till och med beroende av att det brinner med jämna mellanrum för sin överlevnad. Brinner det för sällan missgynnas de, men brinner det för ofta och för starkt är det inte heller bra. Visning i Edvard Andersons växthus med exempel på brandanpassning från Medelhavsområdet, Sydafrika och Australien.

Entré: vuxna 80 kr inkl. visning

Obligatorisk föranmälan: Begränsat antal platser. Länk till anmälningsformulär publicera på hemsidan två veckor innan visningen.

Söndagen den 20 mars kl. 11.00–15.00

Krukväxternas dag

Tema: slingrande, klängande och hängande krukväxter

Vad är fördelen med att vara en klättrare eller epifyt i naturen? Och hur odlar man dem? I många olika växtfamiljer finns arter med långa, tunna stammar och ett slingrigt växtsätt. Gemensamt för dem är att de måste söka stöd från sin omgivning för att hålla sig uppe. En mängd olika varianter på klättermetoder har utvecklats till exempel klängen, klätterrötter och hakar. I naturen stöttar träd och buskar, i hemmet får de stöd av spaljéer och blompinor. Epifytiskt växtsätt är ett annat exempel på hur små växter kan ta sig upp i tillvaron, högt upp i regnskogsträdens kronor. Hur får de vatten och näring där? Och kan man odla dem hemma?

Visningar, skötselråd och inspiration i Edvard Andersons växthus. Trädgårdsmästare och botanister svarar på frågor.

Entré: vuxna 80 kr

Uppsala linneanska trädgårdar

Söndagen den 2 januari kl. 13.00–14.00

Visning i vintertid

Botaniska trädgården, Tropiska växthuset, Villavägen 8
Välkommen till årets första visning i Uppsalas finaste regnskog.

Entré: vuxna 50 kr, barn under 18 fri entré.

Förköp din biljett via <https://linneanska.biljetto.com>

Söndagen den 6 februari kl. 13.00–14.00

Visning i Tropiska växthuset

Botaniska trädgården, Tropiska växthuset, Villagatan 8
Följ med på visning i Uppsalas enda regnskog. Lär dig mer om tropikernas växter i växthuset. Med lite tur får du se orkidén Madagaskars stjärna blomma. Den brukar slå ut lagom till Charles Darwins födelsedag den 12 februari.

Entré: vuxna 50 kr, barn under 18 fri entré.

Förköp din biljett via <https://linneanska.biljetto.com>

För mer information se <https://botan.uu.se>.

INKÖPSSTÄLLEN

Torvblock och grovriven torv

Torvblock till torvpartier och bäddar, lämpar sig även till jordstöd i sluttningar och som murar. Torvblocken har formatet 50 x 25 x 25 cm och kan lätt formas med en vanlig såg till önskad form. I högre torvmurar och jordstöd bör man sammanbinda blocken med bambupinnar. En torvanläggning behöver vanligtvis ingen vattning. Den normala nederbörden magasineras i torven.

Pris: 50 kr per block

Den grovrivna torven är en spagnumtorv (vitmossa) av låg humifieringsgrad, dvs. är svagt förmultnad och har en ljusbrun färg. Det tar 6-8 år innan den är helt nedbruten. Fibrerna gör därför under lång tid jorden luftig och porös.

Pris: 120 kr per säck (1 säck = 250 liter)

Beställning: Dan Enarsson, Ludgo-Spelvik Skogstorp,
640 50 Björnlunda, tel: 0155-24 60 26, 070-359 49 62

.....

Stuvsta Trädgård, Djupåsvägen 2, Huddinge

I växthuset är borden fyllda med ett rikhaltigt sortiment av inneväxter. Du finner också ett intressant sortiment av orkidéer till bra priser.

Vid köp om minst 300 kr (undantag växter som redan är rabatterade) erhålles 10 % rabatt på ordinarie sortiment.

Obs! Det är viktigt att du har årets medlemskort med dig.